

Kvindernes Blad af 28. Januar bringer en Række Artikler — af J. M. Sick, Valdemar Rørdam m. fl. i Anledning af Mordet i Ørslev, alle med Mottoet: „Beskyttelse for Samfundet“. I Politiken for 31. Januar behandler Ignotus samme Emne. Han glæder sig over de Skridt, Justitsministeren har gjort til Indførelsen af „betingede Straffe.“ Dette humane Straffe-princip kommer til os — vistnok over Amerika — fra Kina, hvor man anvender det overfor dødsdømte Forbrydere. For mange begynder Vægtskaalen nu hos os under Indflydelse af sidste Aars Begivenheder at hælde mod denne sidste. Men en ussel Nødhjælp er den dog. Den Idé, Ignotus til Slutning fremsætter: at sende „Samfundets Rak“ op at arbejde i Grønlands Kryolithbrud, forekommer os derimod værd at overveje.

I „Tjenestepigernes Blad“ foreslaar Dora Hansen „et Par smaa Reformer“. En af disse vil vi straks lade gaa videre, dersom der endnu skulde findes nogen blandt vore Læsere, som enten selv betjener sig af „Slavesproget“ eller finder sig i at blive hilst med dette. „Vi bør ikke“, hedder det, „kalde den Familie, vi tjener, for „Herskab“, endnu mindre burde vi kalde vor Hushond „Herre“ (det er kun Gud, man kalder saaledes i det tyvende Aarhundrede) ...“

Vor flinke hollandske Korrespondent, Betzy Nort, har i „De Vrouw“ skrevet en længere Artikel om „Moderskab og aandeligt Arbejde“. Af Livet og af Bøger (bl. a. „Theodora“ og „Therese Kjerulf“) uddrager hun den Lære, at disse to Ting gaar ikke godt sammen. Noget produktivt Arbejde vil en ung Moder i hvert Fald ikke let kunne præstere. Men en Trøst er det, at hvis der virkelig er Talent, vil dette bryde frem med fornyet Kraft efter den tvungne Hviletid, og hun vil da, naar Børnene ikke længere behøver saa meget af hendes Tid og Kraft, kunne ofre sig for Videnskaben eller Kunsten. Som vi før her i Bladet har hævdet, vil den dermed følgende „tvungne“ Løsrivelse fra Modernen ingenlunde altid være til Fortræd for Børnene.

Skammen.

—0—

Først en Undskyldning til Læserne, fordi jeg saa sent svarer paa de to Artikler af Anne Nielsen og Karen Mortensen fra henholdsvis 1ste og 15de Novbr. 1902.

Dernæst en Tak til de to Damer for deres Indlæg.

Begge gik de dog uden om det, som min Artikel krigerisk udæskede: Begrundelsen af den Samfundsmoral, der gør Modernavnet til en Skam for den ugifte, en Ære for den gifte Moder. Naar de derimod samler Kræfterne om at forsvare Ægteskabet, hvilket min første Artikel ikke angreb, saa formoder jeg, at det er fordi de er af den Anskuelse, at den af mig angrebne Fordom er en af Hovedstøtterne, hvorpaa Ægteskabet hviler. Hvis den er det, da er det værst for Ægteskabet; thi hin gamle Regel, at al kønslig Forbindelse inden for Ægteskabet er sædelig, uden for dette usædelig, viser sig allerede for et hastigt voksende Antal Mennesker som en Raahed, en Barbarisme, der tilhører et tilbagelagt Kulturtrin, som vi ikke mere vil vedkende os.

At være sædelig efter hin gamle Regel, forekommer os at være en meget nem Sag. Den Sædelighed, vi dyrker, er en meget mere indviklet og vanskelig Historie. Vi føler os ikke mere saa trygge, om vi ogsaa med den uplettede Jomfrusne paa Panden er naaet til Alteret med vor Ungdomselskede; Ægteskabet er langt, og vor Sædelighed kan endnu blive sat paa mangehaande farlige Prøver. Ej heller er vi saa parate til at trykke Brændemærket „falden“ paa den ugifte Moders Pande; langt snarere vil vi tro, at Forholdet netop i hendes Øjne har haft al Kærlighedens Højhed og Skønhed over sig, siden hun saa aldeles har kunnet glemme alle egoistiske Hensyn.

Lad os aldrig tro, at „vi som Kvinder“, skulde kunne „vække større sædeligt Alvor blandt den opvoksende Slægt“, blot ved den stædige Fastholden af et forældet kønssædeligt Standpunkt. Den sædelige Alvor naas ikke, med mindre vi først og fremmest med Alvor og Sanddrøhed vil undersøge Holdbarheden af de Grundbegreber

om Ære og Skam, hvorpaa Sædeligheden hviler.

Karen Mortensen vækker min allerhøjeste Forbavselse ved at erklære, at hun først lige nylig ved at læse min Artikel samt flere Udtalelser her i Bladet er kommen til Kundskab om, at „man i visse Samfundslag behandler den ugifte Moder hensynsløst og ukærligt“. Selv har hun aldrig mærket noget til, at Kvinder af den Grund er bleven haanet, overset eller ringagtet; (!) — derimod har hun mærket, at de bar paa en dyb Smerte, hvilken K. M. tyder som Anger, Skam og Harme over at være bleven bedragen.

Om denne Harme vilde jeg gerne indskyde en Bemærkning: Den kan være temmelig forskellig. Maaske har vedkommende Kvinde betragtet sin Kærlighed som en Handelsvare og er nu ærgerlig over, at Køberen snyder hende for Betalingen, den livsvarige Forsorg; — og i dette Tilfælde føler jeg ikke ringeste Deltagelse for hendes Sorg. Men det kan ogsaa være en selvfærdig Harme over hendes Ælskede flade og tomme Sjeloliv, hvor Kærlighed ikke som hos hende selv fandt Dybder, hvori den kunde sænke sig og fæste blivende Bo. — I dette Tilfælde deler hun kun Skæbne med en utrolig Mængde Hustruer, hvis Ælskede forlod dem kort efter Hydebrødsdagene, efterladende sig en Sledfortræder, Ægtemanden, hvis afskyeligt praktiske Syn og Greb paa Kærligheden de i afmægtig Harme forgæves vægrer sig ved at godkende.

Forøvrigt er det ikke saa let at sige noget om andre Menneskers Følelsesliv. Bedst kan man forsøge at sætte sig selv i deres Sted for derefter at slutte fra sig selv til andre. Jeg gør da det Tankeeksperiment at forestille mig, at jeg ikke var ægteviet til mine Børns Fader. Det viser sig da, at trods al anvendt Umage for at holde mig denne Situation levende for Øje, er det mig ikke muligt at se, at mit Forhold til ham og Børnene derved vilde miste sin Berettigelse og blive Genstand for Skam og Anger. — Men sæt, at det var Virkelighed! — da vilde jeg blandt andet selv sagt have været aldeles udelukket fra her i Kv. og Samf. at drøfte nærværende Emne i de dydsirede Læseres Kreds; det vilde være som at stille sig nøgen til en Løben Spidsrod mellem deres Blikkes hvasse Pile. Muligvis vilde det slet ikke falde K. M. ind, at det var „ukærligt“ eller „hensynsløst“, at jeg skulde være stillet saaledes, blot for at andre kunde beholde deres magelige Fordomme i Fred og Ro, men sikkert er det, at for mig vilde en saadan Isolation have en saa følelig Betydning, at det slet ikke kunde sammenlignes med det ubetydelige Spørgsmaal om, hvorvidt Børnene kunde faa deres Faders Navn, eller de muligvis skulde „nøjes“ med mit eget.

Karen Mortensen mener, at Børnene skal vokse op i det lune Hjem, som begge Forældrene bygger, og hun ser overbærende paa Ægtefællernes Samliv, selv om Hjemmet hverken er lunt eller hyggeligt. Et Hjem er et Hjem. Der kan være noget i denne praktiske Synsmaade, saalænge et stort Tal af Kvinder næppe kan søge for sig selv, endsige paatage sig Forsørgerpligten. Men naar vi i vore Dage ser det blive mere og mere almindeligt, at Mødre, skønt gifte, dog tvinges til at være Familieforsørgere, saa burde vi virkelig betænke os paa, overfor den ansvarsbevidste, selvstændige, ugifte Kvinde, at forpligte Faderen til Forsorg, og derved give ham Medbestemmelsesretten over det lune og stille Hjem, som hun muligvis ønsker at have for sig og sit Barn alene.

K. M. gad vidst, om ikke en Kvinde, der sidder ene med sit Barn, i sit inderste Hjerte har en Følelse af Selvbefredelse og Skam, især overfor Barnet. Vær ikke saa sikker i Deres Sag! — Dersom det nu sker, at Skammen sniger sig over Brudekamlen og glør paa os med røde Øjne fra selve Brudesengens Puder, hvad skal vi saa gøre ved den ubehagelige Gæst, hvis vi ikke er af den Slags Folk, der forstaar at bide Hovedet af den Fyr? Jeg læste nylig Karl Larsens nye Bog: „Hvi ser Du Skæven!“ Heri bekender Axel Halck: „Det mest frygtede skamløse Daggr, som jeg har oplevet, var det, som

paa Ære og Skam, hvorpaa Sædeligheden hviler.“ Der er ingen Grund til at tvivle om Sandheden heraf. Og dog havde de to unge Mennsker giftet sig af Kærlighed. Fejlen er kun den, at Menneskets Herskertrang her har givet sig i Kast med en Magt, som er stærkere end den selv. Naturligt kommer Hengivelsen uanet og ubegribelig som en Storm, der river alt med sig. Men idet man bestemmer sin Bryllupsdato, bestemmer man i Virkeligheden Timen for den første Hengivelses Stedfinden, og dette er et anmassende Overgreb overfor Naturens frie Magter, der kan hævne sig ved at kaste et fladt og flovt Skær over to Menneskers Samliv.

K. M. skriver, at man har fundet paa at kalde Forbindelse uden for Ægteskabet: at give sig hen. „Ja, at at ville gøre dette til en forelsket Piger Ret og Pligt.“

Brugen af Ordet „Hengivelse“ istedetfor det uæstetiske „Samleje“ er ikke nogen ny Opfindelse, og hverken det nye eller gamle Ord sætter noget Skæl, det anvendes baade om gifte og ugifte. Men naar K. M. taler om, at „man“ vil gøre Hengivelse til Pligt, da protesterer jeg paa det bestemteste mod at blive slaat i Hartkorn med dette „man“. Pligt og Hengivelse er to Begreber, som jeg ikke kan rime sammen. Just dette er det frastødende ved Ægteskabet, at Pligten til Hengivelse bliver tilbage, efter at Lidenskabens lutrende Ild er slukket. Mangen Hustru tror paa denne Pligt, tror, at hendes Mand er belejret med en Drift, som stadig maa tilfredsstilles; og hvor stærk hendes Følelse af Nedværdigelse og Skam end monne være, hun tør dog ikke afkaste Pligtens Aag, thi udenfor Hjemmets Dør staar Prostitutionen beredt med aabne Arme. Paa denne Maade afstedkommer Ægteskabet næppe saa sjældent et vanemæssigt Misbrug, som kun fortjener Navn af Liderlighed.

De opfordrer mig, Frk. K. M., til at sætte mig i en Moders Sted, hvis Døtre uden at være gifte-bliver Mødre. Det er noget, jeg har gjort for længe siden, da mine Børn netop er Døtre; og jeg kan forsikre Dem, at langt hellere vilde jeg se en Datter som Moder uden Mand, end jeg vilde se hende bunden for Livstid i Ægteskab med en Mand, som min Erfaring kunde sige mig, at hun ikke vilde blive ved at leve lykkeligt med, naar den for den erotiske Kærlighed ejendommelige fantastiske Overvurdering af hans Egenskaber en Gang maa vige Pladsen for en mere nøgtern Bedømmelse — og jeg har ladet mig sige, at Svigermødre nok som oftest ser saaledes erfaringsmæssig mistænksomt paa Svigersønnen.

Og De holder deres Ideal op for mine Øjne som en Fane. Nuvel, Deres Ideal, den livsvarige Kærlighedsforbindelse er et meget højt og meget skønt Ideal, som ogsaa alle Dage har været mit. Kun troer jeg ikke længere paa, at det lader sig virkelig gøre uden nu og da i Ny og Næ ved et Lykketræf.

Thi for at det skulde kunne naas af Menneskehedens Flerhed, udkræves det, at ingen indlod sig i Ægteskab eller Forlovelse, førend ved tredive-, fyrraars Alderen, før hvilken Alder Menneskene kun meget sjældent naar den Selverkendelse og Menneskekundskab, som er nødvendig for at kunne have nogen Mening om, hvorvidt den Person, som har opvakt deres erotiske Følelser, ogsaa i Temperament og hele Livsretning stemmer godt nok overens med dem selv til, at et lykkeligt Samliv kan vokse frem, der kan styrke og bære og i de ældre Aar helt afløse Lidenskabens Flugt.

Tør vi byde Ungdommen dette „Intet-eller-alt“, eller skal vi gøre os til Talsmænd for Akkordens Aand?

Jeg ønsker ingen af Delene. Jeg er ikke mere blind for, at ung Kærlighed kan være noget smukt og godt i og for sig selv, ganske uafhængigt af Varigheden. Lad saa Kærligheden føre ind til det livslange, lykkelige Samliv, hvor den evner det; men lad ikke, i de Tilfælde, hvor den ikke kan det, Tvangen sammenholde i et klamt og modbydeligt Favntag, hvad der naturligt vil skilles.

Lovforslaget, som gav Anledning til Debatten, frastøder mig, fordi det

opretholder tvungen Samhørighed og Fællesskab. Ganske vist ser det lige straks saa retfærdig ud at fastslaa Forældrenes Ligestillethed i Pligter for Børnene; men i Praksis kan det let gaa saadan, at Loven bliver til Gunst for den slette, til Fortræd for den gode blandt de ugifte Mødre.

Jeg vil da endnu engang opfordre til ikke at forbigaa den Uret, som vi gode Kvinder selv udøver mod de ugifte Mødre, men gøre denne god allerførst. Saa naar vi saa vidt, at de paagældende faar Maal og Mæle og selv kan tale med om, hvordan de ønsker Loven skal være for dem og deres Børn, og det vilde dog i Grunden være naturligt, at der ogsaa kunde blive taget Hensyn hertil.

Mariane Nielsen.

Et forløsende Ord.

—0—

Hr. L. C. Schous Udtalelse her i Bladet for den 24. ds. om D. K. S. er af flere blevet modtaget som et forløsende Ord, idet adskillige Medlemmer til Tider har haft Lyst til at sige, om ikke netop det samme, saa dog noget ganske lignende.

„Dansk Kvindesag er ikke klart og „grej“ organiseret“ skriver Hr. Schou. Nej, det er vist og sandt, for den er jo aldeles ikke organiseret, men spredt rundt omkring i mange forskellige Foreninger, der knap kender hinandens Formaal.

Det havde været godt om D. K. S. i sin Tid havde indordnet alle disse under sig, thi D. K. S. er virkelig godt organiseret, og da dets „Formaal“ er at virke til Fremme for Kvindernes almene Udvikling, for deres Uddannelse til selvstændigt Erhverv og for at forbedre deres Stilling i Familie og Samfund og Stat, saa har den jo i Virkeligheden flere af disse Foreningers Formaal paa sit Program.

D. K. S. har nu desværre ikke samlet alle disse Foreninger under sin Fane. Hvor Skylden ligger er vanskeligt at sige. Men ved at iagttage de senere Aars Arbejdsmetode, fristes man til at sætte denne i Forbindelse med, at der tilsyneladende virkes saa lidt ud ad til, og at man kun sjældent hører nogen tale om Dansk Kvindesamfund, endsige være Medlem deraf. Nærmere beset kan D. K. S. Formaal deles i 5 Afdelinger, der hver for sig vilde være tilstrækkelige til at beskæftige sin Forening.

Disse 5 Formaal er nu altsaa her samlede paa een Haand: Dansk Kvindesamfund.

Samfundet ledes af en Fællestyrelse under hvilken sorteres et Antal Kredse, der har fuldt Selvstyre og kan optræde samlede, naar Lejlighed gives. Der er i Øjeblikket 11 saadanne Kredse.

Det siger sig selv, at naar et saa stort Maskineri skal holdes i Gang, og endda helst „virke med mere Kraft end hidtil sket er“, saa bør det for Hovedledelsens Vedkommende ikke være en Bisag ved Siden af Erhvervet at være styrende, men det maa være et Arbejde, der idetmindste tildels er lønnet, og som derfor kan gøre Krav paa et eller flere Menneskers udelte Arbejdskraft og Interesse. Er det ikke det, saa arbejdes der, som vi ser, kun med halv Kraft.

Styrelsen for saa omfattende en Forening maa være kraftig og energisk, personlig vise sig snart i den ene, snart i den anden af Kredsene, for at ansøre Arbejdet og incitere til Optagelsen af ny praktiske og tidssvarende Opgaver, saa at ikke blot Medlemmernes Interesse for D. K. S. holdes vedlige, men at der særlig lægges Vægt paa ogsaa udadtil at vise, at D. K. S. stadig er i god Vækst, og uden nogensinde at afvige fra sit Formaal, bestandig er fuldt paa Højde med hvad Tiden og Øjeblikket kræver.

Saaledes arbejdes der nu imidlertid ikke, og det forekommer mig at være en Mangel, som jeg derfor paapeger; og idet jeg antager, at der er meget delte Meninger om dette Spørgsmaal, haaber jeg i D. K. S. egen Interesse at faa dette drøftet her i Bladet.

Da alle ydre Forhold siden D. K. S. blev stiftet i Tidernes Løb er forandrede, saa maa Arbejdsmetoden ændres med dette for Øje. Der maa tages forretningsmæssigt fat paa foreliggende Sager uden for lange Drøftelser, og det bør Fællestyrelsen, der jo danner Overledelsen, gøre.

Til trods for, at det ikke er D. K. S. Formaal at tjene Penge, saa kunde dog maaske en eller anden af dansk Kvindesamfundets Institutioner drives med det Formaal for Øje at give et Overskud, der kunde anvendes dels til Agitation for Sagen, dels til Lønning for Hovedledelsen.